

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Grafikák jogosulatlan felhasználása diafilmben

Ügyszám: SZJSZT 36/2006

A bíróság által feltett kérdések:

1. Nyilatkozzon a szakértő arról, hogy a felperes jogelődje és a II. r. alperes között 1957-ben és 1959-ben létrejött szerződések milyen jellegű és tartalmú felhasználást tettek lehetővé a II. r. alperes számára.
2. Nyilatkozzon arról is, hogy a szerzői jogban bekövetkezett jogszabály-változások befolyásolták-e a II. és III. r. alperesek jogosultságait, és ha igen, milyen tartalommal.

Válaszolja meg a felperes által kelt előkészítő irat 1-4. oldalán szereplő, 3-9. számú azon kérdéseket, amelyek az 1-2. pontban nem szerepeltek, és amelyek a szakértő kompetenciájába tartoznak.

A felperes által feltett kérdések:

3. Terjeszthették-e alperesek külföldön a perbeli két diafilm bármelyikét a szerző, illetve a szerzői jog jogosultjának engedélye, erre vonatkozó szerződés hiányában? Ilyen – esetleges – alperesei felhasználás keletkeztet-e díjtöbblet igényt a felperes részére?
4. Bármely kiadó – a konkrét esetben a perbeli D. Kft., illetve a gazdasági társaság I. r. alperes ügyvezetője járhat-e el oly módon, egy kiadó vezetőjével szemben a tőle (nem a személytől, hanem a kiadót vezető szakembertől) elvárható magatartást is figyelembe véve – hogy a W. Á. által készített alkotások felhasználásához (többszörözés, árusítás, interneten elhelyezés kereskedelmi ajánlatként) nem a jogutódtól, a szerzői jogok jogosultjától, hanem *helyette* „harmadik személytől” kér és „kap” engedélyt?
5. Elfogadható-e a konkrét, perbeli tényállásnál az a gyakorlat, hogy az O. „örzésében” lévő, szerzői jogi védelem alatt álló diafilmek korábbi eredeti műpéldányairól korlátlan példányszámú, folyamatos utángyártással többszörözés, forgalombahozatal, értékesítés történjék – ezirányú, írásos, az adott kiadásra vonatkozó példányszámot is feltüntető felhasználási szerződés mellőzésével, pusztán az alkotások, műpéldányok egymás közötti (O.-D. Kft.) átadásával?
6. A III. r. alperes Főigazgatójának, illetve munkatársainak közlése, megerősítve a periratok között található, a Főigazgató által aláírt levél 2. oldal első bekezdésében írt szövegrésével – összhangban áll-e a hatályos Szjt. előírásaival:

„...az eredeti megállapodásuktól (ti.: a mintegy 30 éve létező diafilm újabb kiadása esetén) eltérő esetben I. r. alperesnek engedélyt kell kérnie a tulajdonosi jogokat gyakorló O.-tól...”

7. W. Á. perbeli alkotásainak az új Kft. által többszörözött, anyagi adathordozóra (diafilm szalagra) másolt példányai esetén miként minősül:
- új évszám, új kiadói név, új székhely feltüntetése?
8. W. Á. jogutódja és a Nemzetközi W. Alap képviselői az interneten értesültek arról, hogy a két perbeli diafilm interneten történő kijánlása és automatikus megrendelhetősége, mint Szjt. rendelkezéseit sértő, írásos felhasználási szerződés hiányában történt felhasználáson túl: **3+3 db, hat alkotást (hat képet) színes, elektronikus formában net-re kitett az I. és II. r. alperes – elfogadható-e, kártérítési következmények nélküli-e az, hogy a netező nyilvánosság tagjai számára lehetővé tették alperesek, hogy a hozzáférés helyét és idejét maguk, önállóan határozhasa meg bármely netező – minden díjfizetés, szerzői engedély és feltétel nélkül?**
9. A D. Kft. részére és az O. részére meghatározhatta-e az *Á. Rt. Képviselője az adott formájú és tartalmú levelében – az M. Minisztérium egyetértésével a diafilmgyártás, többszörözés, forgalombahozatal és terjesztés során követendő eljárás rendjét olyan módon, hogy ezen eljárással „örök időkre elvonja” pl. W. Á., illetve jogutódjának engedélyezési, rendelkezési jogosítványát, feltételeket meghatározó akaratát „kikerülje” az egyébként adott 70 év védelmi időn belül is?*

Az eljáró tanács válasza a bíróság által feltett kérdésekre

Ad 1. Az eljáró tanács a kérdésre adott válaszában mindenekelőtt leszögezi, hogy a megjelölt szerződéseket a Szakértő Testületet kirendelő bírósági végzéshez csatolt iratok nem tartalmazzák.

I. és II. rendű alperes nyilatkozata szerint a felperes jogelődje és a II. r. alperes jogelődje között 1957-ben és 1959-ben létrejött szerződések (a továbbiakban: 'Szerződések') már nem állnak az alperesek rendelkezésére. A felperes a Szerződések rendelkezésére állásáról nem tett nyilatkozatot, azokat az eljárás során – a szakértő testületnek megküldött iratanyag teljességét feltételezve – a per aktáihoz nem csatolta.

Mivel a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek bizonyítás lefolytatására nincsen hatásköre és így nem keresheti meg felperest a Szerződések rendelkezésre állásával kapcsolatosan, az eljáró tanács mindössze annak megállapítására szorítkozhat, hogy a Szerződések vizsgálata a jelenleg rendelkezésére álló iratok alapján, a Szerződések hiányában nem lehetséges.

Az eljáró tanács a Szerződések hiányára tekintettel pusztán az alábbiak megállapítására szorítkozhat:

A diafilmre, mint sajátos műfajra és az e célra alkotandó vagy felhasznált grafikai művekre vonatkozó önálló szabályok első alkalommal 1970-ben jelentek meg, a 12/1970. (VI. 30.) MM rendelet a megfilmesítési szerződések feltételeiről és a szerzők díjazásáról ('Fir'), részeként.

1970-t megelőzően – így a Szerződések megkötésének időszakában is – a diafilmhez alkotandó vagy e célra felhasznált grafikai műre vonatkozóan speciális szerzői jogi szabály

nem létezett. Ezért a Szerződésekből (feltehetően) szabályozott szerzői jogi kérdések tekintetében az azok megkötésének időszakában hatályos, a szerzői jogról szóló 1921. évi LIV. törvény ('1921-es Szjt.') vonatkozó, általános szabályait kellett alkalmazni. Ezeket a törvény a képzőművészet és iparművészeti alkotásairól rendelkező Negyedik fejezete és az abban utalt egyéb, fejezeten kívüli törvényi szabályok tartalmazzák.

A Szerződések ismeretének és így mindenféle támpontnak a hiányában az eljáró tanácsnak nem áll módjában az 1921-es Szjt. által a képzőművészeknek biztosított jogosultságok közül „kiválasztani” a kérdéses, meg nem ismert Szerződésekben „feltehetően fellelhető” szerzői jogi rendelkezéseket.

Végezetül az eljáró tanács jelzi, hogy már az 1921-es Szjt. is kizárólagos jellegű és abszolút szerkezetű, mindenkivel szemben védelmet biztosító jogosultságokat biztosított a képzőművészek számára:

„1921. évi LIV. tv. 60. § A képzőművészet – rajz, festés, építészet, szobrászat, metszés, könyvnyomás stb. – alkotásainak egészben vagy részben többszörösítésére, közzétételére, forgalomba helyezésére és mechanikai vagy optikai készülékek segítségével való üzletszerű bemutatására a jelen törvényben meghatározott védelmi időn belül (11-17. §-ok) a mű szerzőjének van kizárólagos joga.”

Ebből a tényből pedig az eljáró tanács szerint következik, hogy az e törvény hatálya alatt keletkezett szerződések – és így jelen eljárásban vizsgálandó Szerződések – esetében is a felhasználót terhelte (és terheli) annak bizonyítása, milyen körben és tartalommal szerzett a felhasználásra a kizárólagos jogok gyakorlójától jogosultságot.

Ad 2. A Szerződések ismeretének hiányában nem állapítható meg, milyen felhasználási jogosultságokat szerzett azokon keresztül II. rendű alperes. Az eljáró tanács ezért nyilvánvalóan nem tud választ adni arra sem, hogy a nem ismert tartalmú és mértékű jogosultságokat esetlegesen befolyásolták-e a szerzői jogban bekövetkezett jogszabályváltozások.

Fentiek mellett annyi azonban megállapítható, hogy magukat a Szerződések (azok tartalmát, teljesítését, díjazását és esetleges megszegését) az 1921-es Szjt. szabályai szerint kell(ett) elbírálni. Az 1921-es Szjt.-t felváltó 1969. évi III. szerzői jogi törvény 56. § (1) bekezdésének harmadik mondata szerint ugyanis az 1969-es Szjt. nem érintette a hatálybalépése előtt létrejött felhasználási szerződéseket.

III. rendű alperes vonatkozásában az eljáró tanács mindössze annak megállapítására szorítkozhat, hogy III. rendű alperes II. rendű alperestől csak olyan jogokat szerezhettek meg, amelyekkel II. rendű alperes jogelődje a felperes jogelődjével kötött Szerződések alapján maga is rendelkezett. Mivel azonban – a fentebb említett okokból – II. rendű alperes által megszerzett jogok tartalma és mértéke nem ismert, érdemi válasz a III. rendű alperes jogosultságai és azok tartalma tekintetében sem adható.

Válasz a felperes által feltett kérdésekre:

Ad 3. Feltéve, hogy a szerző, illetve a szerzői jog egyéb jogosultja a külföldön (Magyarország területén kívül) történő terjesztésre (az 1921-es Szjt. fogalomhasználatával: forgalomba helyezésére) engedélyt valóban nem adott, az alperesek természetesen nem terjeszthették külföldön a kérdéses diafilmeket. Az eljáró tanács ugyanakkor itt ismételten felhívja a figyelmet arra, hogy a diafilmek felhasználási jogait rendező Szerződések tartalma nem ismert.

Pusztán a diafilmek általános felhasználási módjából (példányonként terjesztés, főként bolti forgalomban és magánhasználatra) is megállapítható azonban nagy valószínűséggel az, hogy Szerződéseknek valamilyen körben eredetileg is tartalmazniuk kellett rendelkezést az alkotó műveinek felhasználásával készült diafilmek terjesztésére vonatkozóan. Az azonban, hogy ez az engedély milyen terjedelmű volt, így kiterjedt-e a diafilm külföldön történő terjesztésére is, a szerződések ismerete nélkül nem állapítható meg. E körben a terjesztési jog területi terjedelmének mértékét a felhasználó köteles bizonyítani.

A külföldön történő terjesztés után járó esetleges díjtöbblet igényre vonatkozóan általánosságban elmondható, hogy ha erre a felhasználó alperesek valóban nem szereztek jogosultságot, abban az esetben a szerzői jog jogosultja a szerzői jog megsértésének következményeinek alkalmazását kívánhatja meg.

Ad 4. Főszabály szerint a szerzői művek felhasználására engedélyt kérni elsősorban magától a jogosult szerzőtől kell. Amennyiben bármilyen oknál fogva a szerző a műve feletti szerzői jogokkal nem rendelkezik (pl. elhunyt, munkaviszonyban alkotta a művet vagy jogait átruházta stb.) a szerző jogutódjától vagy a szerzői jog egyéb jogosultjától kell engedélyt kérni a felhasználásra – így a szerző jogutódjának vagy a szerzői jog más jogosultjának nem minősülő „harmadik személy” nyilvánvalóan nem adhat szerzői művek felhasználására engedélyt.

Ad 5. A kérdés a konkrét, perbeli tényállás tekintetében a Szerződések ismerete nélkül nem válaszolható meg. Nem tudható ugyanis, milyen rendelkezést tartalmaztak e szerződések a kérdésben felsorolt felhasználási módokra vonatkozóan, így az sem állapítható meg megalapozott-e az alperes azon állítása, hogy a kérdésben meghatározott felhasználási módok tekintetében nem jött létre a felperes jogelődje és a II. rendű alperes között megállapodás.

Ad 6. A kérdés megválaszolása nem lehetséges, mivel a levélből (amely valójában a bíróságnak címzett beadvány) kiragadott részlet alapján még az is kérdéses, hogy az abban idézett nyilatkozat érint-e egyáltalán olyan szerzői jogi jogosultságot, amellyel kapcsolatos kérdés megítélése esetleg a Szakértő Testület kompetenciájába tartozik.

A „III. rendű alperes munkatársának közléseként” a felperes – bár ezt nem jelölte meg – feltehetően a III. rendű alperes 2005. szeptember 8-i beadványának 6. mellékletében található feljegyzésre gondolt, amelyet az O. Mikrofilm és Fényképtár vezetője írt 2002. június 3-án. Ez azonban lényegében a fenti kiragadott idézetet ismétli meg, így a Szakértő Testület kompetenciája ez alapján sem állapítható meg.

Ad 7. Az alperesi kérdés („miként minősül”) nem értelmezhető, ezért azt az eljáró tanács jelen formájában megválaszolni nem tudja.

Ad 8. A jelenleg hatályos, szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 26. § (8) bekezdése értelmében:

„A szerzőnek az is kizárólagos joga, hogy művét - másként, mint sugárzással vagy a (7) bekezdésben szabályozott módon - a nyilvánossághoz közvetítse, és hogy erre másnak engedélyt adjon. E joga kiterjed különösen arra az esetre, amikor a művet vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.”

Amennyiben tehát ilyen jellegű felhasználás történt és e felhasználására a szerzőtől, illetve a szerző jogutódjától nem kértek engedélyt, kijelenthető, hogy a felhasználás engedély nélkül történt és így a szerzői jog megsértésének következményei a jogsértővel szemben alkalmazhatóak.

Az ugyanis a Szerződések ismerete nélkül is megállapítható, hogy az alkotó az 1957-es, illetve 1959-es Szerződések megkötésekor műveinek lehívásos hozzáférhetővé tételére (ún. internetes felhasználására) még az esetleges teljes jogátzállás esetében sem adhatott engedélyt.

Az eljáró tanács idézi ezzel kapcsolatosan a szerzői jogi törvény magyarázatának [Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti kiadó Kft., Budapest, 2000, 232-233. pp.] vonatkozó részeit:

„A szerződés megkötésekor előre nem látható, ismeretlen felhasználási módra vonatkozó jogszerzés tilalmát elfogadja még a teljes jogátzállást engedő 1921-es Szjt. bírói gyakorlata is (Kúria P.I. 3444/1931.). A régi [*ebben az értelemben az 1969-es – eljáró tanács*] Szjt. hatálya alatt fennmaradt az 1921-es törvény szerint kötött szerződések hatálya: „semmiképpen sem terjed tehát ki [...] olyan felhasználási módokra, amelyek a technika akkori állása szerint ismeretlenek voltak (pl. televízió-sugárzás, videofelvétel)” [Petrik Ferenc (szerk.): A szerzői jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990, 67. o.]”

A szerződéskötéskor nem ismert felhasználási módok tekintetében az eljáró tanács ugyancsak utalni kíván az SzJSzT 33/03 számú ügyben hozott szakvéleményének alábbi részére:

„Az már 1945 előtt kikristályosodott a bírói gyakorlatban, hogy **„nem tekinthetők átruházottaknak az oly jogosultságok, amelyekre a felek a szerződés megkötésekor nem is gondolhattak, amelyek lehetőségével nem is számolhattak**, hacsak a szerződés tartalmából s a fennforgó körülményekből a feleknek ezzel ellenkező akaratára nem lehet következtetést levonni” - idézi Faludi Gábor a korabeli jogirodalom összegzését és a Kúria P.I. 3744/1931. számú, iránymutató ítéletét. (Faludi Gábor: A szerzői jog átruházhatósága a régi magyar jogban. Magyar Jog, 1995. 3. sz. 146. o.)”

Ad 9. A kérdéses levél a Szakértő Testületnek megküldött iratanyagból hiányzik, abban olyan levél nem található, amelyet az Á. Rt. – a kérdésben egyébként név szerint meg nem jelölt –

képviselője írt. Felperes a jelen kérdéseket is tartalmazó előkészítő iratában ugyan korábban utal egy, „Dr. P. M. az Á. Rt. képviselője” által írt levélre, azonban az iratanyag ezt a levelet sem tartalmazza. Kétséges az is, hogy a jelen kérdés egyáltalán erre a levélre vonatkozik-e, mivel a kérdés semmi olyan konkrétumot nem tartalmaz, ami alapján a levél beazonosítható lenne (pl. dátum vagy a képviselő neve). Az eljáró tanács mindezek figyelembevételével nem tudja a kérdést megválaszolni.

Budapest, 2006. október 19.

dr. Győri Erzsébet
a tanács elnöke

dr. Gondol Daniella
a tanács előadó tagja

Benczúr Gyula
a tanács szavazó tagja